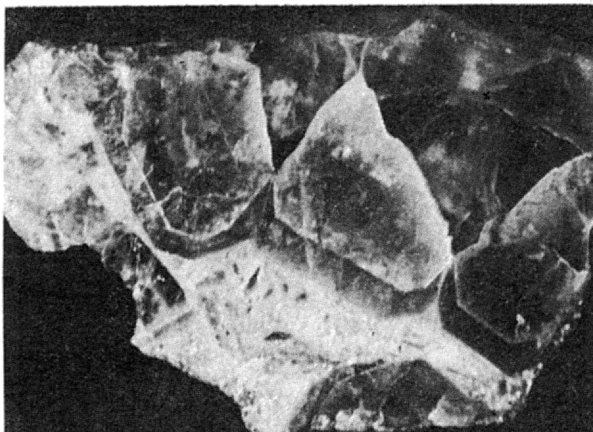

O WYSTĘPOWANIU ŻYŁY AMETYSTU W WĄWOZIE POTOKU KOŁO SZKLARSKIEJ PORĘBY

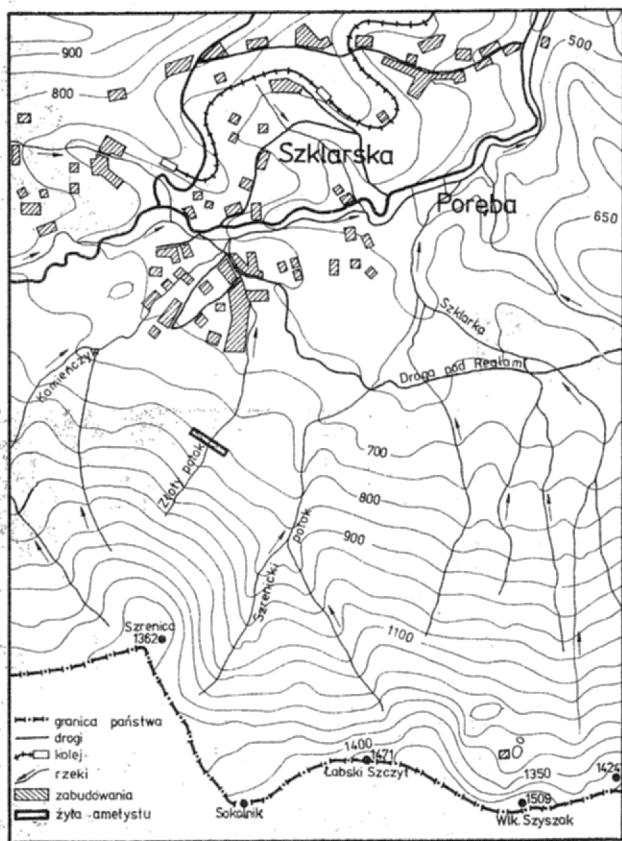
UKD 553.872.065.073.2 : 549.514.5.08 ametyst (438—14)

Lokalizacja. Żyła odsłania się w wąwozie potoku na zboczach, na terenie lasu, w odległości ok. 300 m od drogi przecinającej ten potok, a odchodzącej na prawo od żółtego szlaku turystycznego prowadzącego ze Szklarskiej Poręby do schroniska pod Łabskim Szczytem. Wymienione rozgałęzienie dróg znajduje się w odległości ok. 700 m od ostatnich domów Szklarskiej Poręby na żółtym szlaku, potok zaś przecina drogę w odległości ok. 400 m powyżej rozgałęzienia dróg (ryc. 1).

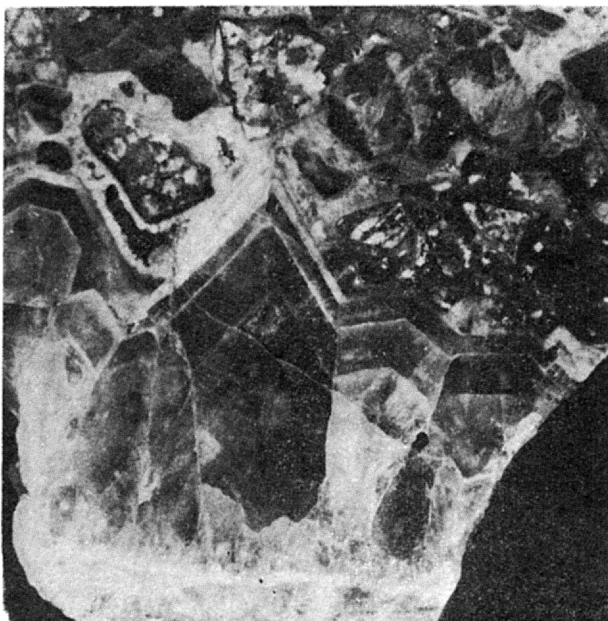
Opis żyły. Żyła przecinająca zwietrzały granit odsłania się w potoku, gdzie woda pozbawia skałę pokrywy roślinnej i glebowej. Po oczyszczeniu brzegów potoku można stwierdzić jej dalszy bieg. Miąższość

Ryc. 2

Ryc. 1. Szkic sytuacyjny

Ryc. 3

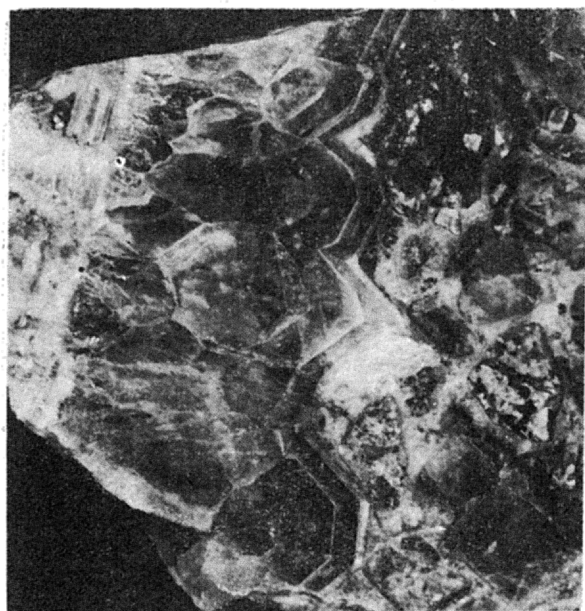
Ryc. 4

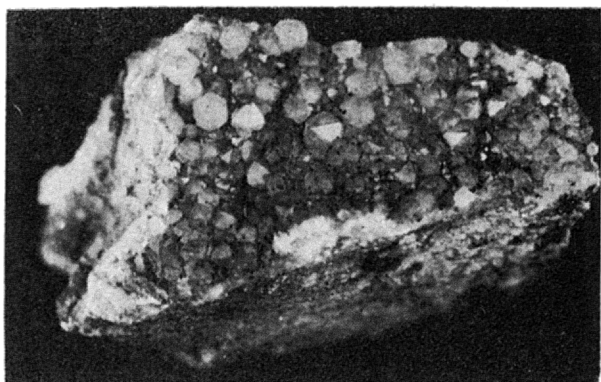
Ryc. 5

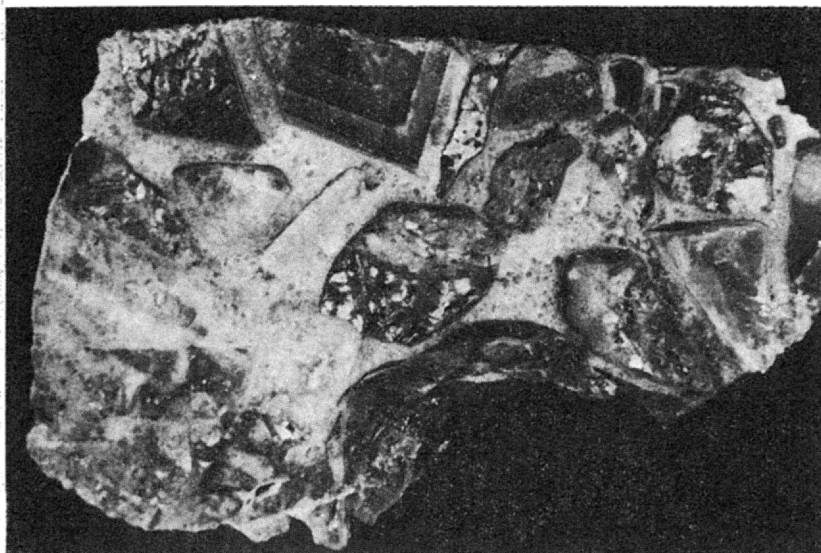
Ryc. 7

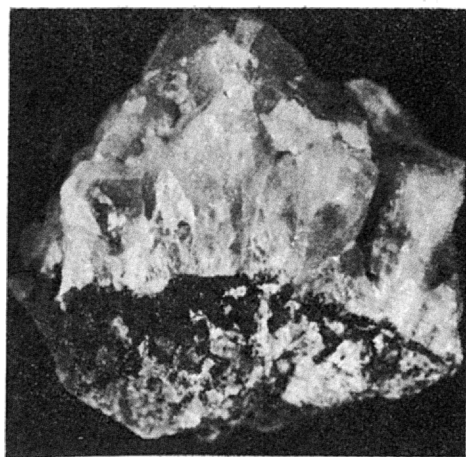
Ryc. 6

Ryc. 8

Ryc. 9

Ryc. 10

żyły wynosi od 5 do 10 cm. Miejscami przyjmuje ona charakter okwarcowanej brekcji, w której odłamki zwietrzałego granitu są spojone kwarcem białym lub ametystem.

Skład mineralny żyły. Głównym minerałem wypełniającym żyłę jest ametyst. Miejscami towarzyszy mu kwarc bezbarwny lub biały. Częste są czarne tlenki manganu przeważnie umiejscowione na pograniczu żyły i skały otaczającej oraz w szczelinach samej skały otaczającej, dość silnie zwietrzałej; rzadziej występuje w tych szczelinach brunatny limonit. Inne szczeliny w skale otaczającej są wypełnione zielonym epidotem. Omawiana żyła jest monomineralna, buduje ją kwarc w odmianie fioletowej, a więc ametyst lub kwarc biały i bezbarwny, przy czym ametyst znacznie przeważa.

Ametyst występuje przeważnie w formie dużych kryształów w wymiarach do 6 cm w osi Z i 4 cm w kierunku prostopadłym do Z. Kryształy te nie odsłaniają na ogół swych ścian, jak to bywa w próżnych skalnych, lecz „oblane” kwarcem późniejszej fazy mineralizacji wykazują kontury tylko na przekrojach otrzymanych przy rozbijaniu lub przecinaniu masy żyły (ryc. 2). Kryształy te wykazują bardzo często budowę pasową (ryc. 3, 4), przy czym pasy zewnętrzne, o szerokości 3—7 mm są białe, w odróżnieniu od całego fioletowego wnętrza kryształów. Pod zewnętrznym białym pasem górnym często jest widoczna, równoległa z nią biegnąca, cienka — również biała — warstewka, o grubości ok. 0,5 mm (ryc. 5, 6).

W niektórych tylko miejscach są w żyłę widoczne próżnie z druzami drobnych kryształów kwarcu bezbarwnego lub z odcieniem żółtawym od 6×6 do 8×7 mm (ryc. 7, 8). Niekiedy zdarzają się druzы kryształów ametystu o wymiarach od $1,5 \times 2$ cm do 3×3 cm. Te kryształy mają również wewnątrz fioletowe z białym pasem zewnętrznym o szerokości 2—3 mm (ryc. 9). Pas tlenków manganu jest widoczny na podłożu (w „salbandzie”) żyły ametystu (ryc. 10).

Barwa. Jeżeli spotykana barwę ametystu z różnych złóż umieścimy w skali następującej:

- 1 ametyst bladofioletkowy,
- 2 ametyst o barwie średniej intensywności,
- 3 ametyst ciemnofioletowy,

to opisywana żyła zawiera ametyst o barwie średniej intensywności; w niektórych miejscach można zaobserwować barwę ciemniejszą. Nie potrafimy z całą pewnością odpowiedzieć czy znaleziony ametyst nadaje się na wyroby jubilerskie, gdyż na ogół nie jest on przejrzysty, a barwa nie jest zbyt intensywna. Należałoby więc zbadać próbki ametystu pod względem zastosowania tego minerału jako kamienia ozdobnego.

Geneza. Żyła ametystu jest niewątpliwie wynikiem pomagmowej działalności hydrotermalnej, charakteryzującej się mineralizacją kwarcową bezkruszcową w końcowej fazie tej działalności. Takie żyły kwarcowe spotykamy często w granitach obszaru sudeckiego. Tutaj okwarcowanie przyjęło formę ametystu. Dotychczas nie wyjaśniono przyczyny powstawania ametystu zamiast kwarcu białego.